

ଉପହାର

କାଳନୀଚରଣ ପାଣିଗ୍ରାହୀ

ଆଜି କୁମାରପୂଣ୍ଡିମା । ଗୋଧୁଳି ଆକାଶରେ ପକ୍ଷିଗୁଡ଼ିକ ଦିବସର ବର୍ଷିତାନ୍ତି
ମେଞ୍ଚ ଇବା ଲୁଗି ଥରେ ଡାକଦେଇ ନିଜ ନିଜ ବସାକୁ ଉଡ଼ି ଯାଇଅଛନ୍ତି । କୁଆଁ ସବୁ
କା' କା' ଶବ୍ଦରେ ପରଷ୍ପରକୁ ଆହ୍ଵାନ କରି ମଧୁସୁର ଗାମର ସୀମାର୍ଥିତ ସୁଦୟ-
ନାରକେଳ ବୃକ୍ଷ ଉପରେ ସବ୍ରା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେଣି । ଅଷ୍ଟଗାମୀ ରବିର କନକ-କିରଣ
ଗାମର ଚାହିଁମାନଙ୍କ ଉପରଦେଇ କ୍ଷମେ ଆକାଶରେ ମିଶିଗଲଣି । ମା'ମାନେ ଦୂରମାନଙ୍କ
ହଳଣାଳଗାଇଦେଇ, ଝିଅମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ବାନ୍ଧିଦେଇ, ସିନ୍ଧୁର ଅଳତା ଦେଇ ତାଣ୍ଡରେ
ଗୁଡ଼ି ଦେଇଅଛନ୍ତି । ଏହି ଗୋଧୁଳି ଆଲୋକରେ ମଳିନ ପ୍ରକାଶ ପୂଣ୍ଡିଚନ୍ଦ୍ର ଗାମର
ଅନନ୍ତଦୂରସ୍ଥ ଆମ୍ବୁଡ଼ାଟାରୁ ଧୀରେ ଧୀରେ ଉଠି ଉଠିଅଛି । ଘରମାନଙ୍କରେ ଆପନ୍ତି-
ଯୌବନା କନ୍ୟମାନଙ୍କର ପୁଣିଖେଳ ଓ “କୁଆଁର ପୂନିଆଁ-କହୁ-ଗୋ ଫୁଲୁ-
ବହଳବେଶୀ” ଜୀବ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲଣି ।

ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପିଲଗୁଡ଼ିକ ଆସି ତାଣ୍ଡରେ ଖେଳିଲେଣି । ଯୁବକ, ପ୍ରୌଢ଼ ଓ
ବୃଦ୍ଧମାନେ ପଶା, ତାସ୍ର ଧୂମ ଲଗାଇ ଦେଲେଣି । ହୁଲୁ ସୁଲୁ ବାଆ ହୁଦ୍ଦୁ ପୁକୁତିର
ହୃଦୟରେ ଏକ ନବାନ ଆନନ୍ଦର ସଞ୍ଚାର କରିଅଛି । କ୍ଷମେ ତହୁଁଜେଣ୍ଯାସ୍ତା । ଓ
ବୃଦ୍ଧଗୁପ୍ତା ତଳେ ପିଲମାନଙ୍କର ଲୁଚକାଳ ଖେଳ, ସନ୍ଧିହିତ ଶ୍ୟାମଲ ଧାନ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରେ
ସୁରକ୍ଷା ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରାଣପ୍ରଶାସିବା । ଶାରଦାକାଶରେ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ଧଳା ମେଘ ଭସି ଯାଉଛି,
ତନ୍ଦ୍ର ସେ ସବୁର ଦୂରରେ ରହୁବାଲୁଗି ସବୁଦା ପଛେଇ ପଛେଇ ଗୁଲିଛି । ପିଲଗୁଡ଼ିବନ୍ଦ
ମୁଣ୍ଡକୁ ଦେଖିଲେ ବୋଧଦ୍ଵୀପ ଯେପରି ସମସ୍ତଙ୍କ ହୃଦୟ ଏହି ପୂଣ୍ଡିଚନ୍ଦ୍ର ପରି ନିବିରୁ
ଆନନ୍ଦରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ଦୁଃଖ ଓ ଅଭାବ ଯେପରି କାହାର ହୃଦୟର ସୀମା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆସି
ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କିଏ ଆରବେଶରେ ଜତ୍ତୁର୍ବିଜ୍ଞାନୀହୁବୁ; କିଏ ଷୁଦ୍ର
ନାରକେଳ ବୃକ୍ଷମାନଙ୍କ ଗୁପ୍ତାରେ ଲୁଚି ଯାଉଛି; କାହା କାହା ମଧ୍ୟରେ ହସ୍ତାହସ୍ତ
ଗୁଲିଛି; କିଏ “ଅଦାଗ୍ରେହି” କରି ଗୈନ ଧର ହୋଇଯାଉଛି, ଉତ୍ୟାଦି ।

ଏହି କୀତାରତ ବାଲକ ବାନ୍ଧିକାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଦିଓଷି ବାଲତ ସ୍ରପୁଣ୍ଡ
ପୁଅକ, ବୋଧ ହେଉଅଛି । ପୋଷାକ, ପରିଷ୍କାର ଡିଜାଟାଙ୍ଗ ସବୁଧରେ ସେମାନେ

ଅନ୍ୟମାନଙ୍କଠାରୁ ପରକ୍, ଦିଅଟିଯାକ ଦେଖିବାକୁ ବଡ଼ ସ୍ଥନର । ଗୋଟିକୁ ସାତ ଆଠ ବର୍ଷ ଏବଂ ପ୍ରପରଟିକୁ ବୁବିପାଞ୍ଚ ବଷ୍ଟ ହେବ । ବଡ଼ଟି କତ ଚଞ୍ଚଳ, ଲାଗି ଶୁଣିବୁଛିଆ । ସବୁ ଖେଳରେ ଜିଜାପଟ ତା'ର । ଅବସ୍ଥାବଗୁଡ଼ିକ ବେଶ ଦ୍ଵୀପୁଷ୍ଟ ଏବଂ ସବଳ । ଧିନୀମାନ ଅବଶ୍ରାନ୍ତ ହୀଡ଼ାରେ ତାହାର କାନ୍ତି ନାହିଁ, ଆଲସ୍ୟ ନାହିଁ, ସମ୍ବନ୍ଧ ଆନନ୍ଦତ । ନାମଟି ମଧ୍ୟ ତାର ଯଥାର୍ଥରେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ରଖା ଯାଇଅଛୁ । ସାନଟି କୃମିଗ୍ରହ୍ୟ; ସ୍ଥତ୍ୟାଂ ଟିକିଏ ଦୁଷ୍ଟଳ, ଖେଳ ବୁଲିବାକୁ ସେ ନିଜକୁ ଅସମ୍ରଥ ଦେଖି ବଡ଼ ଦୁଃଖିତ ହୁଏ, ତିଥି ସେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ସାଙ୍ଗ ଛାଡ଼ି କେଉଁଠାରେ ରହିପାରେ ନାହିଁ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ମଧ୍ୟ କଷନ୍ତକୁ ପାଇରେ ନେଇ ଖେଳ ଯିବାକୁ ଭଲ ପାଏ । ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ତାଙ୍କୁ ବସାଇ ଦେଇ କହେ, “ଏଇଠି ବସିଥା, ମୁଁ କେମିତି ଖେଳୁଛି ଦେଖ !” ବସନ୍ତ ସେହିଠାରେ ବସିରହି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଉପରେ ନଜର ରଖିଥାଏ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ଦିନତା ଦେଖି, ସେ କେବେ କେବେ ଉଷାହିତ ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇପାରେ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ବସନ୍ତଠାରୁ କାହାଦୁଷ ନେବାଇଗି ଅନେକ ସମୟରେ ତାହାର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଝୁଟିଯାଏ, ବସନ୍ତ ମହାଆନନ୍ଦରେ ‘ପଫୁଲ’ ‘ପଫୁଲ’ ଡାକ ଗୁଡ଼େ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ଭାବି ଜାହା ବସନ୍ତ ଟିକିଏ କିପରି ତାହାର ପରି ଖେଳନ୍ତା; ତାହାରେଲେ ତାର ଆହୁରି ତେବେ ଆନନ୍ଦ ହୁଅନ୍ତା । ବାପା ଏବଂ ବୁଢ଼ୀ ଧାରିର ସବୁ ତାଗିଦ୍ ସଞ୍ଚେ ସମୟ ଭୁଲିଯାଇ ସେ ଅନେକ ସମୟରେ ବସନ୍ତକୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିଏ—ଟିକିଏ ଖେଳରେ ସେ କେତେ ପୁଣ ପା'ନ୍ତା । ବସନ୍ତଠାର ବୁଢ଼ିର ବୁଢ଼ାଙ୍କ ପଣି, ସେ ଧାରିର କୋଧରକ୍ଷେ ଏବଂ ବାପାଙ୍କ ମନା ଭୁଲିଯାଇରେ ନାହିଁ । ଉତ୍ତିରେ କରେ, “ନାହିଁ ନାହିଁ ପଫୁଲ, ଗୋଡ଼ ଭାଙ୍ଗିଗଲେ ବାପା ତାବିଦେବେ ।” ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ବାପାଙ୍କ ତାଗିଦ୍ ମନେ ପଞ୍ଚଯାଏ । ସେ ଟିକିଏ ମୁହିଁକୁ ଶୁଣିର ପରମଣରେ ସଙ୍ଗୀମାନଙ୍କ ବୁଝି ଆନନ୍ଦରେ ଡେଇ ଡେଇ ଖେଳିବାକୁ ଘୁଲିଯାଏ । ବସନ୍ତର ପ୍ରକୃତି ଏପରି ହେବାର କାରଣ, ସେ ଚିରବୁଗଣ—କୃମିଗ୍ରହ୍ୟ ।

ମଧ୍ୟସୁଦିନ ବାରୁ କଟକରେ ଜଣେ ଭଲ ଓକଳ, ଅଳ୍ପ ବସୁପରେ ତାଙ୍କର ବ୍ୟବସାୟର ପ୍ରସାର ବେଶ ବୋଲି ଲେକମ୍ବଣ୍ଡରୁ ଶୁଣାଯାଏ । ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ଏହି ଅଳ୍ପ ବସୁପରେ ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ଦିଅଟି ଶିଶୁ ଛୁଡ଼ିଦେଇ ଜହାଧାମ ପରିଭ୍ୟାଗ କଲେ । ବନ୍ଦ ମାନେ ଯେତେ ଅନୁରୋଧ କଲେହେଁ ମଧ୍ୟସୁଦିନ ବାରୁ ଏହି ଭଗ୍ନ-ସସାରକୁ ମଜମତ କରିବାକୁ ରଜିଷ୍ଟେଲେ ନାହିଁ । ସେ ତାଙ୍କ ଦ୍ୱୀଙ୍କର ପ୍ରତିଗୁପ୍ତ ପର ଏହି ଶିଶୁ ଦିଅଟିଙ୍କ ଦେଖି ସେମାନଙ୍କଠାରେ ଅନୁରୋଧ ସମୟ ମେଲ୍ଲ ଆଦର ତାଳି ଦେଇଥିଲେ । କେବେକ ବନ୍ଦ ପରେ ଏଥର ଦଶହର ହୁଟିରେ ପିଲମାନଙ୍କ ଘେନି ଘରକୁ ଆସିଥରିବା ।

ପୁଅ ଦୃଢ଼ଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପପ୍ତୁଳି ଝଣ୍ଡ ଅଛୁଟ — ଯେଉଁ କଥାରେ ଲଗିଥବ, ତାହା
ନ ପାଇଲେ ନ ଗ୍ରହେ, କନ୍ଧୁ ବସନ୍ତକୁ ସବୁଦେଲେ ମାଜରେ ଦେଇ ବୁଲୁଥାଏ,
ବାଲିଶେଳ ଦେଖୁଥିବାରେକେ ଦୂରେଁ ବସି କେଳେ ପ୍ରକାର ଗାଇ ଦିନାଲି ମାତ୍ରଥିବେ ।
ସେଥିମଧ୍ୟରୁ କାହାର ଅର୍ଥ ଅଛି, କାହାର ତାନ୍ତ୍ରି; କିନ୍ତୁ ତାନ୍ତ୍ରି ପ୍ରତି ଦୁର୍ଦ୍ଵିଜର ଲମ୍ବ
କଥାଏ । ତାମର ଆସିଲେ ପପ୍ତୁଳି ବସନ୍ତକୁ ନେଇ ଯେତେ ଥର୍ତ୍ତ ଆଖୁ ଦୋରୁଥ
ଜାଗରୁ ସେବେଥର ତାର କୁମି ପ୍ରବଳ ହୋଇଛି ଏବଂ ଶେଯରେ ତାକୁ ବନ୍ଦ ରହିବାକୁ
ପଞ୍ଚାହିରୁ । ପିତାଙ୍କର ସବୁଦେଲେ ଭୟ, ପପ୍ତୁଳି ବସନ୍ତକୁ ନେଇ କିମ୍ବା ଗୋଟାଏ ଅନର୍ଥ
ଘଟାଇବ, କିନ୍ତୁ ସେ ଦୁର୍ଦ୍ଵିଜର ପପ୍ତୁଳି ବଦନକୁ ମଳିନ ଦେଖିବାକୁ ତାଙ୍କୁ ବଡ଼
କାଟେ । ସେଥିଲାଗି ବେଣି କିମ୍ବା ଆଜଟି କରନ୍ତି ନାହିଁ, ମାତ୍ର ବୁଢ଼ିଧାରୀ ସହିତରେ
ହୁଅନ୍ତରେ ନାହିଁ । ସେ ଜାଣେ ବସନ୍ତ ଅଛି ନିଶ୍ଚହ, ଯେତେ ଯାହା ଦୁଷ୍ଟପଣ ସବୁ
ପ୍ରପୁରିର ପ୍ରଫୁଲ୍ଲି ଥରେ ବସନ୍ତକୁ ନେଇ ବୁଲିବାକୁ ଯାଇଥିଲା । ବର୍ଷା ଦେଇବାରୁ ତିନ୍ତି
ତିନ୍ତି ଦୁଇଭାଇ ଘରକୁ ଫେର ଆସିଲେ, କିନ୍ତୁ ବସନ୍ତ କୁଠରେ ଶୋଇଲା । ଅଥବା ପିତା
କିମ୍ବା କହିଲେ ନାହିଁ, କେବଳ ‘‘ମା ନାହିଁ କାନ୍ଦିଲେ ଏହାକୁ କିଏ ବୁଝେଇବ,’’ ଏତିକି
ଭବି ସେ ସବୁ ଫୋଧରୁ ଷାନ୍ତି ହୁଅନ୍ତି । ଏହିପରି କେବେ ଘଟଣା ଏହି ଯାଇଥାଏ ।
ପ୍ରତିଥର “ଆଜି ଏପରି କରିବୁ ନାହିଁ” ଏତିକି ମାତ୍ର କହି ତାକୁ ବାରଣ କରନ୍ତି; କିନ୍ତୁ
ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ଗୋଟାଏ ସ୍ତରଗୁଣ କିମ୍ବା ଦୁର୍ଗୁଣ ଯେ, ସେ ସବୁ ଆକଟ ପାଣୀରେ ଗାରଦେଲ
ପରି ମୁହଁ ତୁରିରେ ଭୁଲିଯାଏ । ଅଥବା ଆଶ୍ରମର ବିଷୟ, ଯେଉଁ ପାଠ ଅନ୍ୟ ପିଲାମାନେ
ପାଞ୍ଚଶଷ୍ଠ ରେ ଆୟୁଷ କରନ୍ତି, ସେ ପାଞ୍ଚ ମିନିଟରେ ତାହା କରିପାରେ । ବୁଦ୍ଧି ବୁଦ୍ଧି
ତାର ବଜ ପ୍ରଗର, ପ୍ରଗର କରିବାରେ ଓ ଆଜାପା କରିବାରେ ସେ ବଡ଼ ପଟ୍ଟ । ଗୋଟିଏ
ଗୋଟିଏ ପ୍ରଗର ସେ ଏପରି ପରିଶିଥାଏ ଯେ ଲେକର ଉଦ୍‌ଦେଶ ଦେଇ ବୁଝାଇବା
କଷ୍ଟସାଧ । “ଶଶ୍ଵା କାହିଁକି ନ ଅଛା ବାଜିଲ; ଗୋରୁ କାହିଁକି କଥା କହେ ନାହିଁ”
ଇତ୍ୟାହୀ, ଇତ୍ୟାହୀ ।

‘‘ବାପା ତୁ’’ କିକଟରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ କୌତୁକର ସାମଗ୍ରୀ । ଜାମାଯୋଜ
ପିନ୍ଧ ଆରି କିମ୍ବା କାମ ନ କରି ଶାଲୀ ପରିଲେକଙ୍କ କଜିଆକୁ ଶଣ୍ଟିକରି କାହିଁକି ସେ
କରିବାକୁ ଯା ଥାନି? ଶେଳିଲେ, ଦରିଦ୍ରିଲେ ତାଙ୍କର କେତେ ଆନନ୍ଦ ହୁଅନ୍ତି! ! ତେବେ
ବସନ୍ତ ପରି ସେ କଣ୍ଠ ଦେଇଗା ଓ ନିଶ୍ଚହା ବସନ୍ତ ପରି ବାପାଙ୍କୁ ନିବୋଧ ମନେକର
ଦେଇତାଙ୍କ କେତେ ଅଞ୍ଚାତାମସା କରେ, କେତେ ତେଲ କୌତୁକ କରେ । ମଧୁବାହୁ
ସୁନ୍ଦର ସେ ଅଧିକାର ଅଞ୍ଚିତ ରଖିତାଲୁ “ଜେଜେ ବାପା” ବୋଲି ଡାକନ୍ତା । ସେଇନ
ପପ୍ତୁଳି ପିତାଙ୍କ ସାଜିଲେ ଧାନୁଷବୁଜ; ବିଷୟର ଦେଖି ଯାଇଥିଲା । ଘରକୁ ଫେରିଆସି
ବାପାଙ୍କ କହିଲ, “ବାପା, ଭୁମେ କାହିଁକି ବିଭ ହେଉନାହିଁ? କେବେ ବାଜଦ ବାଜନ୍ତା,

ପୁଅ ଦୃଢ଼ଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଝଣ୍ଡ ଅଣ୍ଡଟ— ଯେଉଁ କଥାରେ ଲଗିଥିବ, ତାହା
 ନ ପାଇଲେ ନ ଗୁଡ଼େ, କନିଷ୍ଠ ବସନ୍ତକୁ ସବୁଦେଲେ ସାଙ୍ଗରେ ଘେନ ବୁଲୁଥାଏ।
 ବାଲଶେଳ ଲେଖୁଥିବାବେଳେ ଦୁନ୍ଦେଁ କପି କେବେ ପ୍ରକାର ଗୀତ ବୋଲି ମାଉଥିବେ,
 ସେଥିମଧ୍ୟରୁ କାହାର ଅର୍ଥ ଅଛି, କାହାର ବାନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ତାନ୍ତି ପ୍ରତି ଦୁହିଙ୍କର ଲମ୍ବ
 ନଥାଏ । ଗ୍ରାମକୁ ଆସିଲେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ବସନ୍ତକୁ ନେଇ ଯେବେ ଅଛି ଆଖୁ ଦୋରୁଥ
 ଜାଗରୁ ସେବେଥର ତାର କୁମି ପ୍ରବଳ ହୋଇଛି ଏବଂ ଶେଯରେ ତାକୁ ବନ୍ଦ ରହିବାକୁ
 ପଡ଼ିଛି । ପିତାଙ୍କର ସବୁଦେଲେ ଭୟ, ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ବସନ୍ତକୁ ନେଇ କିଛି ଗୋଟାଏ ଅନର୍ଥ
 ପଢାଇବ, କିନ୍ତୁ ସେ ଦୁହିଙ୍କର ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ବଦନକୁ ମଳିନ ଦେଖିବାକୁ ତାକୁ ବଡ଼
 କାଟେ । ସେଥିଲାଗି ବେଶ କିଛି ଆକଟ କରନ୍ତି ନାହିଁ, ମାତ୍ର ବୁଢ଼ିଧାରୀ ସହନରେ
 ହୁଅଁ ନାହିଁ । ସେ ଜାଣେ, ବସନ୍ତ ଅଛି ନିଶାହ, ଯେବେ ଯାହା ଦୁଷ୍ଟପଣ୍ଡ ସବୁ
 ପ୍ରଫୁଲ୍ଲରିବ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଥରେ ବସନ୍ତକୁ ନେଇ ବୁଲିବାକୁ ପାଇଥିଲା । ବର୍ଷା ଦେବାରୁ ତିନ୍ତୁ
 ତିନ୍ତୁ ଦୁଇଭାଇ ଘରକୁ ଫେରି ଆସିଲେ, କିନ୍ତୁ ବସନ୍ତ କୁରରେ ଶୋଇଲା । ଅଥବା ପିତା
 କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ; କେବଳ ‘‘ମାନାହିଁ କାନ୍ଦିଲେ ଏହାକୁ କିଏ ବୁଝେଇବ,’’ ଏତିକି
 ଭବି ସେ ସବୁ ଫୋଖରୁ ଷାନ୍ତି ହୁଅନ୍ତି । ଏହିପରି କେବେ ଘଟଣା ଘଟି ଯାଇଥାଏ ।
 ପ୍ରତିଥରି ‘‘ଆଖି ଏପରି କରିବୁ ନାହିଁ’’ ଏତିକି ମାତ୍ର କହି ତାକୁ ବାରଣ କରନ୍ତି; କିନ୍ତୁ
 ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ଗୋଟାଏ ଶିରୁଷ କମ୍ବା ଦୁରୁଷ ଯେ, ସେ ସବୁ ଆକଟ ପାଣିରେ ଗାରଦେଲ
 ପରି ମୁହଁରୀରେ ଭୁଲିଯାଏ । ଅଥବା ଆଶ୍ରମର ବିଷୟ, ଯେଉଁ ପାଠ ଅନ୍ୟ ପିଲମାନେ
 ପାଞ୍ଚଘଣ୍ଡରେ ଆୟୁଷ କରନ୍ତି, ସେ ପାଞ୍ଚ ମିନିଟରେ ତାହା କରିପାରେ । ବୁର୍ଜ ବୁର୍ଜି
 ତାର ବଜ ପ୍ରଗର, ପ୍ରଗ କରିବାରେ ଓ ଆଜାପା କରିବାରେ ସେବତ୍ତ ପଟ୍ଟ । ଗୋଟିଏ
 ଗୋଟିଏ ପ୍ରଗ ସେ ଏପରି ପର୍ମିକିଥାଏ ଯେ ଲୋକର ଉଦ୍‌ଦେଶ ଦେଇ ବୁଝାଇବା
 କଷ୍ଟସାଧ । “ଘଣ୍ଠା କାହିଁକି ନଅଛା ବାଜିଲ; ଗୋରୁ କାହିଁକି କଥା କହେ ନାହିଁ”
 ଇତ୍ୟାତ୍ମି, ଇତ୍ୟାତ୍ମି ।

‘‘ବାପା ତା’’ କିକଟରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ କୌତୁକର ସାମଗ୍ରୀ । ଜାମାଯୋଡ଼
 ପିନ୍ଧି ଆରି କିଛି କାମ ନ କରି ଜାଲି ପରିଲେକଙ୍କ କଜିଆକୁ ଶେଣିକରି କାହିଁକି ସେ
 କରେବକୁ ଯାଅନ୍ତି? ଜେଲିଲେ, ଦଉଡ଼ିଲେ ତାଙ୍କର କେବେ ଆନନ୍ଦ ହୁଅନ୍ତା! ତେବେ
 ସେବାକୁ କେବେ ଥାକୁତାମସା କରେ, କେବେ ଗୋଲ କୌତୁକ କରେ । ମଧୁବାରୁ
 ପୁଅର ସେ ଅଧିକାର ଅନ୍ତର୍ଣ୍ଣ ରଖି ତାର ‘‘ଜେଜେ ବାପା’’ ବୋଲି ଡାକନ୍ତି । ସେବିନ
 ବାପାକୁ କହିଲ, ‘‘ବାପା, ତୁମେ କାହିଁକି ବିଭ ସେଇନାହିଁ? କେବେ ବାଇଦ ବାଜନ୍ତା,

କମେଟି ସ୍ଥନର ବେଶ ପିନ୍ ପାଇଙ୍କିରେ ନମ୍ବର ।” ବାପା ଆଉ କିହୁ ଉତ୍ତର ନପାଇ କହିଲେ “ତାଙ୍କର ସିନା ବାପା, ମା, ଭାଇ ସବୁ ଅଛନ୍ତି ଯେ ତାଙ୍କ ବିଜ୍ଞ କରାଇଥିଲେ, ମୋର କିଏ ଅଛି ଯେ ମୋତେ ବିଜ୍ଞ କରାଇବକ ?” ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ମନରେ ବାସ୍ତବିକ ବଡ଼ ଦୂଃଖ ହେଲା । ସତ କଥା—ବାପାଙ୍କର ତ ମୁଗଳା କେହି ନାହିଁ । ସେ କିହୁଷଣ ପରେ ଉତ୍ତର କଲ, “କାହିଁକି ବାପା, ମୁଁ ତୁମକୁ ବିଜ୍ଞ କରାଇଲେ ହେବ ନାହିଁ ?” ପିତା ଅଳ୍ପ ହସି ଉତ୍ତର କଲେ, “ହଁ ତୁମେ ତ ମୋର ଜେଜେ, କାହିଁକି ହେବ ନାହିଁ ?”

ଏ କଥାଟାକୁ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ସହଳରେ ଭୁଲିପାରିଲା ନାହିଁ । ଘରରେ ନିଦରେ ଦେଖିଲ, ବାପାଙ୍କର ବିଭଗର—କେତେ ବାଦ୍ୟ ନିଶାଣ, କେତେ ଉତ୍ସାହ, କେତେ ଆସ୍ତରିକନ । ପରଦିନ ସକାଳେ ଉଠି ବାହାରିଲା ବାପାଙ୍କ ବିଭଗର ପାଇଁ ନିଜେ କ'ଣ ଉପହାର ଦେବ, ଆଗ ଭାହା କଣିବାକୁ । ତା’ର ଇଚ୍ଛା, ଯେଉଁ ଜିନିଷ କେବେ କେହି ଦେଖିନାହିଁ ସେହିପରି ଗୋଟିଏ କଣି ଆଣି ଦେବ । ବାପାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଆଉଥାଏ । ମୁରବ୍ବ ବିଜ୍ଞରେ ଏ ଦୋକାନ, ସେ ଦୋକାନ ଖୋଜି ଖୋଜି ଶୋଜି ଶୋଜି ଗୋଟିଏ ଦୋକାନରୁ କପୁ’ର ମାଳାଟିଏ ବାପାଙ୍କ ନ ଦେଖାଇ କଣିଲା । ଦୋକାନୀ ପରସା ମାଗିବାରୁ ବାପାଙ୍କ ଅବାକ୍ ହୋଇ ରୁହୁଳ—ପରସା ପୁଣି ଦୋକାନର ଦରକାର କ'ଣ ? ପିତା ହସି ହସି “ଆଜ୍ଞା, ଆଜ୍ଞା, ପରସା କଥା ପରେ ଦେଖାଯିବ”, କହି ଘରକୁ ଫେରିଲେ । ବାଟରେ ଆସିବା ସମୟରେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ବାରମ୍ବାର ପରୁରୁଥାଏ, “ବାପା, ସତ କହ, ମୁଁ ଯାହା । କଣିଛୁ ତୁମେ ତ ଭାହା ଦେଖି ନାହିଁ ?” ତାର ଇଚ୍ଛା, ପିତାଙ୍କ ଉପହାର ଦେଇ ହଠାତ୍ ବିସ୍ମେତ କରିଦେବ । ଘରକୁ ଆସି ମାଳାଟିକୁ ବାକ୍ ସରେ ବନ୍ଦକରି ରଖିବାକୁ ଯାଉଛି; ବୁଢ଼ୀ ଧାରିଟା କିପରି ଦେଖି-ପାରି କାହିଁକି ଆଣିଛୁ ବୋଲି ପରୁରିଲା । ବୁଢ଼ୀକୁ ତାର ଯେତେ ଅବଶ୍ୟାସ, ସମସ୍ତରେ ଆଉ କାହାରିକୁ ତେତେ ନୁହେଁ । କାଳେ ଆଗଯାଇ ସେ ବାପାଙ୍କ କହିଦେବ, ଏହି ଉସ୍ତରେ ସେ ମାଳାଟି ଦେଖି ପିତାଙ୍କ ନିକଟକୁ ଦୌଳିଶଳ । ସେତେବେଳକୁ ସେ ସୁଜାରେ ବସି ଅଛନ୍ତି, ନିର୍ବିରରେ ଯାଇ ମାଳା ତାଙ୍କ ଗଲାରେ ଲମ୍ବାଇ ଦେଲ ଏବଂ କହିଲ, “ବାପା, ଏହାକୁ ରଖିଥାଅ, ବିଭାଗର ପୁଣି ପିନ୍କିବ ।” ପିତା ଆଦରରେ ସମ୍ମତ ସଙ୍କେତ ଦେଲେ । ତପୂରେ ସେ ପିତାଙ୍କର ଏ ପାଖ ସେ ପାଖ ରୁଲି ମାଳାଟି କିପରି ତାଙ୍କ ମାନୁଛୁ ଆଗସ୍ତ ଦୁଷ୍ଟରେ ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଏହିପରି ତା’ର ପ୍ରତିଦିନର ଆନନ୍ଦ ଚହଳରେ ମଧ୍ୟବାରୁ ସ୍ବୀ-ବିଦ୍ୟୁତ ଦୁଃଖ ଅନେକ ପରମାଣରେ ଭୁଲିଯାନ୍ତି ।

ଆଜି କୁମାରପୁଣ୍ଡିମା, ଗାନ୍ଧିରେ ଗାମୟାକ ଆନନ୍ଦ ଉତ୍ସାହରେ ଭାଷ୍ଟାଛି । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ବସନ୍ତକୁ ପଙ୍ଗରେ, ନେଇ ଗୋଟିଏ ଚଉପାଞ୍ଚୀ ଉପରେ ବସାଇ ଦେଇ ପିଲମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଖେଳିବାରେ ମାତ୍ରାଛି । ଖେଳିଯାଇ ଡେଇ ଡେଇ ଘରକୁ ଫେରି ଆସୁଛି, ବସନ୍ତ କଥା ମନେ ନାହିଁ । ବସନ୍ତ ‘ପଫୁଲ୍ଲ’ ‘ପଫୁଲ୍ଲ’ ଢାକ ପଛେ ପଛେ ଆସି ଆସି ବାଟରେ ଚକାର କରି ପଞ୍ଜଗଲ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଚମକି ପଢ଼ି/ପଇକୁ ଗୁଡ଼ି ଦେଖିଲ । ଅନ୍ୟ ପିଲଙ୍କପରି ତାର ଧୌୟୀକୁଣ୍ଡ ହେବାର ନୁହେଁ—ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଦରିଦ୍ର ଯାଇ ବସନ୍ତକୁ ଭଠାଇ ତା ଦେହରୁ ଧୂଳି ଧାଢ଼ି ଦେଉଥାଏ । ଏହି ସମୟରେ ବୁଢ଼ୀ ଧାଇ ପଦ୍ମଶଲା, ବସନ୍ତକୁ କୋଳରେ ଧରି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲକୁ କଟମଟ ଗୁଡ଼ି ଘର ଭିତରକୁ ଗଲ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କିଛିକଣ ସେହିଠାରେ ଠିଆ ହୋଇ ପୁଣି ଖେଳିବାକୁ ବୁଲିଗଲ ।

ପିତା ଗୁଡ଼ିକୁ ଆସି ଏ ଘଟଣା ଦେଖି ଅବାକ୍ ହେଲେ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲକୁ ଶାପନ କରିବା ନିଜାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ମନେ କଲେ । ଏହି ସମୟରେ ଖେଳିଯାଇ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଆସି ପଦ୍ମଶଲ । ବସନ୍ତକୁ ନ ଦେଖି ତାର ପଢ଼ିଯାଇଥିବା କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲ । ଦେଖିଲୁ, ବସନ୍ତ ଯେଉଁ ଘରେ ଶୋଇଥିଲ, ସେ ଘର ଭିତରୁ କବାଟ ବନ୍ଦ ହୋଇଛି । ଜଳା-ବାଟେ ଗୁଡ଼ିଲ—ବସନ୍ତ ଆଖି ବୁଜି ଶୋଇଛି ଏବଂ ବୁଢ଼ୀ ଧାଇ ତା’ ପାଖରେ ବସୁଛି । ବଡ଼ପାଟି କରି ସେ ଦୁଇ ଗୁର ଡାକ ଡାକିଲା, ବୁଢ଼ୀ ଶୁଣିଲ ନାହିଁ ତା’ ପରେ କବାଟକୁ ଆସି ସନ୍ତୋରେ ଧନ୍ତ ଧନ୍ତ କରିବାକୁ ଲାଗିଲ । ବସନ୍ତର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଯାଇପାରେ, ଏହି ଜୟରେ ବୁଢ଼ୀ କବାଟ ପାଖକୁ ଆସି ବାଗରେ କହିଲ, “ତୁ ଏପରି ତଳେ ବାପା ଆଗରେ କହିଦେବି । ତତେ ଆମେ ଏଥର ମନା କଲୁଁ, ଭେବେ ବି ତୁ ବସନ୍ତକୁ ଏଣେ ତେଣେ ଚାଲିର ରୋଗରେ ପକାଉଛୁ । ତୋ ଉପରେ ବାପା ଓ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତେ ବିରକ୍ତ ହେଉଛନ୍ତି ।” ଏତିକି କହି ସେ ପୂର୍ବବତ୍ର କବାଟ ବନ୍ଦକରି ବସନ୍ତ ପାଖରେ ଯାଇ ଲାଗିଲ, ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ନିରାଶ ହୋଇ ଦ୍ଵାରରେ ଠିଆ ହୋଇଥାଏ । ‘ସମସ୍ତେ ତା ଉପରେ ବିରକ୍ତ’, ଏ କଥାଟା ସେ ଟିକିଏ ହେଲେ ବୁଝି ପାରିଲ ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ତା ମନରେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ସନ୍ଦେହ ଜାଇ ହେଲା—ଧାଇ କହିଲ, ‘ବାପା ଆଗରେ କହିଦେବ ।’ ବାପା ଆଗରେ କହିଦେଲେ କ’ଣ ହେବ ? ଏହା ପରାଷା କରିବା ଆଶାରେ ସେ ଆଉ ଦୁଇ ଗୁରିଥର କବାଟରେ ପିଟିଲ । ବୁଢ଼ୀ ରଗରେ ରରଗର ହୋଇ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମଧୁବାବୁକୁ କହିଦେଲ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ବୁଢ଼ୀ ପଛେ ପଛେ ଗୋଡ଼ାଇ ଥାଇଥାଏ । ବୁଢ଼ୀର କଥା ଶେଷ ନ ହେଉଣ୍ଡି ସେ ଆଗ ତାଙ୍କ କୋଳରେ ଦସିବାକୁ ଗଲ । ଇଛା, ବୁଢ଼ୀ ନାମରେ ନାଲିଶ ଦାଏର କରିବ । ପିତା ବାଗରେ କହିଲେ, “ତୁ ମୋ ପାଖକୁ ନ ଆସି ସିଥାଢ଼େ ଥା; ତୋ ପରି ଦୁଷ୍ଟ ପିଲାର ମୁହଁ ବୁଝି କରି ନାହିଁ ।”

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଥକିବା ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଗଲା । ପିତା କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ, “ତତେ କେତେଥର ମନା କରିଛି, ତୁ ବସନ୍ତକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେବୁ ନାହିଁ, ତୁ ଗୋଟାଏ ଜିନ୍ଦଗୀର ହୋଇ ବରକର ତାକୁ ଶେଗରେ ପକାଇଛୁ ।” ସେ ଆସିଥିଲ ବୁଢ଼ା ଧାରି ତାକୁ ଅପମାନ ଦେଇଛି, ବାପାଙ୍କ କହି ତାର ପ୍ରତିକାର କରିବା ଲାଗି । ତାର ଦୁଇ ଆସୁଥିବା କଷ୍ଟ ଜଳରେ ପୁଣ୍ଡ ହୋଇ ଆସିଲା । ପଇକୁ ମୁହଁ ବୁଲଇ ଦେଇ କରି କରି ହୋଇ ଧୀରେ ଧୀରେ ବାହାରିଲା । ପିତାଙ୍କର ମନେ ପଞ୍ଚଲ୍ଲୁ ଏ ଥରେ ଅବୁଝା ହେଲେ ଏହାକୁ ବୁଝାଇବାକୁ ଆଉ କେହୁ ନାହିଁ । ଆସନରୁ ଉଠି ଯାଇ ତାକୁ ମୋତକୁ ଦେଲି ଆସିଲେ ଏବଂ ପିଠି ଆଉଁ ଦେଇ ବୁଝାଇଲେ, “ତୁ କ’ଣ ବୁଝି ପାଇଁ ନାହିଁ ବାପା, ତୋର ହେଲାରୁ ବସନ୍ତ କେତେ କଷ୍ଟ ପାଇଲ ତୁ ମୋ । ଆଗରେ ସବୁ କରି କହିଲୁ, ଆଉ ତ କେବେ ଏପରି କରିବୁ ନାହିଁ ?” ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ହେଲାଇ କହିଲୁ, “ମୋ ମନେ ତ କିଛି ରହୁ ନାହିଁ । ମନେ ଥିବାଯାଏ ତାକୁ ଏକୁଟିଆ ଛୁଟିବି ନାହିଁ ।” ପିତା ଶାସନ ରଖିରେ କହିଲେ, “ତୁ ଯେବେ ମନେନ ରଖିବୁ ତେବେ ବେଶି ବିରକ୍ତ ହେବି ।”

ଦୁଆରରେ ଗଣଶୀଳି ଫୁଲ ଗଛରେ ଫୁଟିଛି, ତଳେ ମୁଁ କେତେବୁଦ୍ଧି ଫୁଲ ପଢିଛି । ପିତା ଫୁଲ ଗୋଟାଇ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲିକୁ ଛୁଟିଦେଲେ ସେ ଶୁଣି ହୋଇ ଯାଇ କିଛି ସମୟ ଶେଳିଲା ଏବଂ ପକନ୍ତଣରେ ସବୁ କଥା ପାଯୋରି ଗଲା ଶୀତର ପ୍ରକୃତ ଯେପରି ଗ୍ରାହି ଭାଲିଯାଏ ଏବଂ ବୁଝି ଯେପରି ଦିବସକୁ ଭାଲିଯାଏ । ଫୁଲ ଗୋଟାଇ ସାରି ଆଉଥରେ ବସନ୍ତ ଶୋଇଥିବା, ଘରର କୁକାଟ ଫାଙ୍କ ବାଟେ ଉତ୍ତରକୁ ରୁହି ଦେଖିଲା, ତାଣ ଆଲେକରେ ବସନ୍ତ ଶୋଇଥିବାର ଦେଖୁଯାଇଛି, ଏବଂ ବୁଢ଼ା ଧୀର ପୁରୁଷର ବସିଛି । ଆଉଥରେ ଡାକିଲେ ବୁଢ଼ା ରାଗ କରିବ ଭାବ ନିରାଶ ହୁଦୁଯୁରେ ଶୋଇବା ଘରରୁ ଗଲା ଏବଂ ଏକାଟି ହୋଇ ବିଜ୍ଞାନ ଉପରେ ଗଢ଼ିଗଲା । ଏହି ଘରେ ସେ କେତେ ରତ୍ନ ବୋଇ କୋଳରେ ଶୋଇଛି, କେତେ ଗୀତ ବୋଲିଠାରୁ ଶୁଣିଛି, ବନ୍ଦୁ । ପଢ଼ିଯାନ୍ତି ଶୁଣି ସେ ବୋଇକୁ କେତେ ଥର ଜୀବି ଧରିଛି ଏବଂ ବୋଇ ତାର ପିଠି ଆପୁଡ଼ାଇ ତାକୁ ଶୁଅଇଛି । ସବୁ କଥା ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ ମନେ ପଡ଼ିଲା । ସେ କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ କହିଲୁ “ବୋଇ, ମୋ ଉପରେ ସମୟେ ବିରକ୍ତ ହେଉଛନ୍ତି, ତୁ ଯେଉଁଠାରେ ଅଛୁ ମନେ ସେଠାକୁ ନେଇ ଯା । ଭାବୁ ଭାବୁ ତାର ନିତ୍ଯ ଆସିଲା ।

କରେଣ୍ଣ ଶୋଇବା ସମୟ ହୋଇଗଲାଣି । ମଧୁ କାବୁଙ୍କର ପିଲା ଦୁର୍ବିକୁ ଦେଲେ କଟକ ଯାଦି କରିବାର କଥା; କଲୁ ସେମାନଙ୍କର ମାପୁ ବନ୍ଦ ଜିଦ ଧରିଲେ ପିଲା ଦୁର୍ବିକୁ ବାରି ତେର ଦିନ ପାଇଁ ରଖିବାକୁ । ଲାରଣ୍ଗ ଏ ସମୟରେ ତାଙ୍କ ପୁଅର

ବିଭଗର । ମଧୁନାରୁ ପ୍ରଥମେ ଦଢ଼ି ଅନିହା ପକାଶ କରିଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ଶାଳକଙ୍କ ବହୁ ଅନୁବେଧରେ ଶେଷରେ ସମ୍ମିଳିତ ଦେଲେ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲିକୁ ସବୁଦେଲେ ଆଜି ଉପରେ ରଖିବାକୁ ବୁଢ଼ୀ ଧାଉକୁ ଭାଗିତ୍ର କରିଗଲେ ଏବଂ ବାର କେର ଦିନ ପରେ ସେ ନିଜେ ବିବାହରେ ଘୋଟ ଦେଇ ସେମାନଙ୍କ ଘୋଲ୍ଯିବେ ବୋଲି ସ୍ତର କରିଗଲେ ।

ମାମ୍ବ ଘରର, ଭିବାହି ଆଉ ଦୁଇ ଗୁର ଦିନ ଅଛି । ସମୟେ ବିବାହ ଆସ୍ତୋଜନରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ବୁଢ଼ୀ ଧାଉକ ମଧ୍ୟ ବେଳେବେଳେ ଅମୁକଟା ବାଟି ଦେବାକୁ କମ୍ବା ଅମୁକଟା କାଟି ଦେବାକୁ ପଡ଼ୁଛି । ଅନେକ ଦିନ ପରେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲିକୁ ଆଜି ସ୍ତ୍ରୟୋଗ ମିଳିଛି ବସନ୍ତକୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ଶେଳ୍ୟିବାକୁ । ସେହି ପଞ୍ଚବା ଦିନ୍ ବୁଢ଼ୀଟା ଭାଇକି ତା'ର ଦିନେ ହେଲେ ତା' ସଙ୍ଗରେ ତୁମ୍ଭଦେଲ ନାହିଁ ଟିକିଏ ଶେଳ୍ୟିବାକୁ । ଆଜି ସେ ସବୁଦିନର ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବ । କେଉଁଠାରେ ଶେଳ୍ୟିବାକୁ ହେବ ? ସେ ଅନେକ ଦିନୁ ଗୋଟାଏ କାଣା ଠିକ୍, କରି—ମାମ୍ବୁଘର ବାଡ଼ି ନିକଟରେ ଗୋଟାଏ ମସ୍ତବ୍ଧ ବରତଙ୍କ, କେତେ ଓହଳ ଦୋଳି ପରି ଭଲ୍ୟାକେ ଲେଟୁଛି । ସେ ବସନ୍ତକୁ ସବୁ କଥା କହି ଫୁଲ୍ୟଲଇଲ । ଆଗେ ସେ ନିଜେ ଯାଇ ମାମ୍ବ ଘର ବାଡ଼ିଲେ ଲୁଚିଥାବ, ତା' ପଛରେ ବସନ୍ତ ଦୁଇହୋଇ ଗଲେ, ସେଠାରେ ଦୁଇକୁଙ୍କର ଭେଟ ହେବ ଏବଂ ସେଠାରୁ ଦୁଇ ଜଣ ସାଥ ହୋଇ ଯିବେ । ତା' ହେଲେ ଦୁଇଜଣ ଏକ ସାଙ୍ଗରେ ଯାଇଛନ୍ତି ବୋଲି ମାମ୍ବ ଘରର କେହି କାଣି ପାରିବେ ନାହିଁ ।

ଏହି ବିଶୁର କରି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଆଜି ଯାଇ ମାମ୍ବ ଘର ବାଡ଼ିରେ ଲୁଚିଥାବ । ବସନ୍ତକୁ ସାବଧାନ କରିଛେଇଥାଏ, ସେ ଯେପରି ତୁଳ ହୋଇ ତା ପଛରେ ଯାଏ । ବିଷନ୍ତଟା ନିହାତି ଓଳୁ । ଭଜି ପଛେ ପଛେ ଠୁକୁ ଠୁକୁ ହୋଇ ‘ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ’ ‘ପଫୁଲ୍ଲ’ ଭାକ ଧାଇଲ । ବିରକ୍ତରେ ଓ ଭସ୍ତୁରେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ଦିନ କମ୍ପୁଆଏ । ବସନ୍ତ ତା' ପାଖକୁଳ ଆସୁଥି ସେ ଗଛ ଉଠାଳିରୁ ଦରିଦ୍ର ଯାଇ ଆଗ ତା ମୁହଁରେ ହାତ ଦେଇ କହିଲ, ଚୁପ୍ରକର, ଚୁପ୍ରକର । ଧୀରେ ଧୀରେ ସେଠାରୁ ଯାଇ ଦୁଇଭାଇ ଗର୍ଜମୂଳରେ ଠିଆହେଲେ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଶଣ୍ଟେ ଓହଳ ଧରି ନାଚି ନାଚି ତକ୍ତ ପ୍ରାୟ ଗୁର ପାନ୍ଥ ହାତ ଉପରକୁ ଉଠିଗଲ । ବସନ୍ତ ତଳେ ଠିଆ ହୋଇ ଭାକୁଆଏ, “ଏବେ ଉତ୍ତରୁ ଦା'ନା ପଫୁଲ୍ଲ, ଦାରି ଗାଲିଦେବ ।” ଏତେବେଳେ କି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲକୁ ଆଇ ସବୁ କଥା ଶୁଭୁଛି ! ସେ ଓହାର ଅର ବସନ୍ତକୁ ଟେକ ହାତେ ଦୁଇହାତ ଉଚରେ ଥିବା ଗେଟିଏ ଓହଳରେ ବସାଇ ଦେଇ ନିଜେ ଯାଇ ଯଥା ଶାନରେ ବହିଲ । ସେଠାରେ ହାତରେ ଧରିଥିବା ସବୁ ତାହି ଶଣ୍ଟକ କପର ଭାଙ୍ଗିଗଲ ଓ ମୁହଁତୀରେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲକୁ ଘୋଲ

ତଳେ ପଡ଼ିଗଲା । ଏହା ଦେଖି ଶୀଘରକାରୁ ବସନ୍ତର ମୁଣ୍ଡ ଘୁରିଗଲ, ସେ ମଧ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପଡ଼ିଗଲ । ଦୁଇ ଭାଇ ଅଚେତନ ।

ସନ୍ଧି ସମୟ । ଡକିଆମାନେ ବିଲରୁ ଫେରୁଥିଲେ । ପିଲ ଉଠିଛିବୁ ଏପରି ଭବରେ ପଡ଼ିଯାଇଥିବାର ଦେଖି ଦଉଛି ଯାଇ ଦୁଇକୁ ଉଠାଇ ଆଣିଲେ । ସେହିଷଣି ବସନ୍ତର ତେତନା ହେଲ; କାରଣ ତା'ର ଆଘାତ ଅଛି ସାମାନ୍ୟ; କିନ୍ତୁ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲିର ମସ୍ତକରୁ ଅନବରତ ରୁଧିର ବହିବାକୁ ଲାଗିଲ, ଗୋଡ଼ ହାତ ମଧ୍ୟ ଲୋଗୁ ହୋଇ ଯାଇଛି, ଆଉ ସିଧାକରି ହେଉନାହିଁ । ଦେହଯାକ ସ୍ଥାନେ ଝାନେ ଷତବ୍ଦୀର ସଂବାଙ୍ଗ ରୁଧିରମୟ ହୋଇ ଯାଇଛି । ଅନେକଷଣ ପରେ ତାର ତେତନା ହେଲ, ସେ କେବଳ ଆଖି ଫିଟାଇ ଜୁଲୁଜୁଲୁ କରି ଗୁଡ଼ିଲ, ପଦେ ହେଲେ କଥା ମୁଖରୁ ବାହାରିଲ ନାହିଁ । ବସନ୍ତକୁ ଯେ ପରାରେ, ସେ କେବଳ ଦୁଇ ଆଖି ଲୋତକରେ ଥାନ ଥାନ କରି ତାତର ଭବରେ କହେ, “ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ପଳିଗଲ ।” ଏଥରୁ ହିଁ ଲୋକମାନେ ଗଛ ଉପରୁ ପଞ୍ଚଥିବାର ଯହା ଅନୁମାନ କଲେ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କଣେ ଲୋକ ଯାଇ ମଧ୍ୟବାବୁଙ୍କ ନିକଟକୁ ତାର କରିଦେଇ ଆସିଲ—“ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଭୟକ୍ରମ ଆଘାତପ୍ରାୟ । ଶୀଘ୍ର ଆସନ୍ତୁ ।”, ପ୍ରଫୁଲ୍ଲିର ଆଘାତ, ସେ ପୁଣି ଭୟକ୍ରମ ହେବ, ଏହା ସେ କଳାପା କରି ନଥିଲେ । ପ୍ରତିଦିନ ସେ ପଢ଼ିଥାଏ, ପ୍ରତିଦିନ ମଧ୍ୟ ଭଲ ହେଇ ଖେଳିବାକୁ ଯାଏ, ଆଜି ଏ କଥଣ । ଓକିଲ ବାବୁ ଚରୁଦିଗ ଅନ୍ଧକାର ଦେଖିଲେ । ଶୀଘ୍ର ଦୁଇଜଣା ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ଦେଇ ସନ୍ଧି ଗାନ୍ଧିରେ ଆସି ଗ୍ରାମରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଡାକ୍ତରମାନେ ତିକିଷ୍ଟରେ ଲାଗିଗଲେ । ସେବନ ରାତିରେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କାହାକୁ ଗୁଡ଼ି ନାହିଁ କିମ୍ବା କଥା କହି ନାହିଁ । ଅନ୍ଧକ ପଚିମାଣରେ ମସ୍ତକରୁ ବକ୍ତ୍ଵା ବହିବାରୁ ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖ ହୋଇପଡ଼ିଛି । ଦଶମାଏ ଦୁଇଦଶମାପରେ ସେ ବେହୋସ ହୋଇଯାଉଛି । ସେଥିଲାଗି ସେବନ ରାତରେ ବାପା କିମ୍ବା ଡାକ୍ତର ଆସିଥିବାର ସେ ଜାଣେ ନାହିଁ । ପରଦିନ ସକାଳେ ପିତା ଯାଇ ତା ଖଟ ନିକଟରେ ଠିଆହେବା ମାନ୍ୟକେ ଛୋଟ ହାତଟିଏ ବିଛଣାରୁ ବାହାରି ତାଙ୍କ ହାତ ଧରି ବସାଇଲା । ଗୋଟିଏ ନନ୍ଦନର ରୋଳ ଉଛୁଳି ପଞ୍ଚବ ବୋଲି ମଧ୍ୟବାବୁଙ୍କ କଣ୍ଠରୁକ ହୋଇ ଆସିଲ । ଅଛି କଷ୍ଟରେ ସେ ନିଜକୁ ସମ୍ମାନ କରି ତାଙ୍କର ସେହି ମିଶ୍ରାଳାପୀ ଲୋକଗ୍ରୀୟ ଶିଶୁଟି ନିକଟରେ ବସିପଡ଼ିଲେ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଛୋଟ ଛୋଟ ଉଠି ଉଠି ଶେଷ ଶେଷ ନିକଟରେ କହିଲ, “ବାପା, ମୁଁ ବସନ୍ତକୁ ଏକା କରି ଗୁଡ଼ି ନାହିଁ ? ସେ ମୋତେ ଦେଖି ଭୟରେ ପଡ଼ିଗଲ । ମୋ ଉପରେ ତ ରାଗି ନାହିଁ ?” ପିତା ମୁହଁକୁ ଡଳକୁ ନୁଆଁଇଲେ, ଜଜ୍ବା, ତାଙ୍କ ଲୋତକ ଯେପରି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଦେଖି ନପାରେ ! ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ପିତାଙ୍କ ହସ୍ତକୁ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ହୁଲଇ କହିଲ, “ବାପା ମୁହଁ ଟେକ, ମୋ

ଆଡ଼କୁ ରୁହଁ, ମୁଁ କଣ ଭଲ ହୋଇଯିବ ନାହିଁ, ମୁଁ କଣ ଆଉ ଶେଳିପାରିବ ନାହିଁ ! ପିତା ବାଞ୍ଛରୁଙ୍କ କଣ୍ଠରେ ଉଦ୍‌ଧର ଦେଲେ, “ଏହି ବଢ଼ି ଡାକ୍ତର ଦୁଇଜଣଙ୍କୁ ମୁଁ ଆଣିଛି ପର, ଶୀଘ୍ର ଭଲ କରି ଦେବେ ଯୋ ।”

ଗୋଟିଏ ସହିତ କୌଣସି ପ୍ରକାର କଥାକାଞ୍ଚିତ୍ତା କରିବାକୁ ଡାକ୍ତର ମଧୁବାବୁଙ୍କୁ ମନାକରି ଗଲେ—ସେ କି ଷ୍ଟିର ରହିବାର ପିଲା ବସନ୍ତକୁ ଯେପରି ଦେଖିଛି, ତତ୍କଷଣାତ୍ ଗଲା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲା । ବସନ୍ତ ମଧୁ ଭାଇର-ଯେପରି କିଛି ହୋଇ ନାହିଁ, ଏହିପରି ଭାବରେ ତା ସାଙ୍ଗରେ ଯୋଗ ଦେଲା । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କହିଲା, “ବସନ୍ତ, ମୁଁ ଗଠ ଉପରେ ବୋଉ କୋଳରେ ଶୋଇ କେତେ ସାଧବଦର କଥା ଶୁଣିଛି, କେତେ ଗୀତ ଶୁଣିଛି ଗୁରୁପାଞ୍ଚ ହୋଇଛି ।” ମାତାଙ୍କ ବିଦ୍ୟୋଗ କାଳରେ ବସନ୍ତର ବୟସ ଏକ ବର୍ଷ ମାତ୍ର; କିନ୍ତୁ ସେ ସମସ୍ତ ଦେଖିଥିଲୁ ପର ବଢ଼ି ବଢ଼ି ତୋଳା ତାହିଁ ସତ୍ତି ଯେପରି ବର୍ତ୍ତିମାନ ଦେଖି ନେଉଛି. ଏହି ଭାବରେ ମୁଁ ଦେଖିଛି ବୋଲି କହିବାକୁ ଯିବା ସମୟରେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ମୁରୁକୁ ହସି କହିଲା, “ତୁ ତ ଜମା ଦେଖି ନାହିଁ, ଖାଲି ମିଛିଛେ କହିବାକୁ ଯାଇଛୁ ।” ବସନ୍ତ କହି ନିବାଶ ହୃଦୟରେ ଭୁନି ହୋଇ ରହିଲା । ତାକୁ ଗୁରୁ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ଦୂଃଖ ହେଲା । ଆଉ ଗୋଟାଏ କଥା ସେ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲା ବସନ୍ତଙ୍କୁ କହିଲା, “ଯା’ଟି ବାପାଙ୍କଠାରୁ କପୁ’ରମାଳାଟା ମାରି ଆଣିବୁ ।” ଅଳ୍ପକଣ ପରେ ବସନ୍ତ ଫେରି ଆସିଲା, ତା ପଛରେ ମଧୁବାବୁ କପୁ’ରମାଳାକୁ ଧରି ଆପିଲେ ଏହି କହିଲେ, “ବାପା, ଡାକ୍ତରମାନେ ପରି ମନା କରୁଛନ୍ତି ଗପ କରିବାକୁ, ଭଲ ହେଲେ କେତେ ଗପ କରିବୁ ।” ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଚିରଦିନିଆ ମୁରୁକି ହସିଥିଲି ହସି କହିଲା, “ହୁରି ହୁରି, ତୁମେ ତେବେ ସେ ମାଳାଟିକୁ ବସନ୍ତକୁ ଦିଅ; ସେ ବିଭା ହେଲେ ପିଛବ । ମୁଁ ସେ ମାଳାଟିକୁ ବସନ୍ତକୁ ଦେବ ।” ତପୂରେ ପିତା ମାଳାଟି ବଢ଼ାଇ ଦେବାରୁ ବସନ୍ତଙ୍କୁ ପାଖକୁ ଡାକ୍ତର ପିନ୍ଧାଇ ଦେଲା । ବସନ୍ତ ମାଳାର ସ୍ଵଗନ୍ଧରେ ମୋହିତ ହୋଇ କିଛିଷଣ ଶେଳିପାରି ପିତାଙ୍କୁ ରଖିବା ଲାଗି ଦେଲା ।

ଡାକ୍ତର ଦୁଇଜଣ ଯାହା ଦେଖିଲେ, ସେଥରେ ସେମାନେ ମଧୁବାବୁଙ୍କୁ ବିଶେଷ ଆଶା ଦେଲେ ନାହିଁ । ଯଦି କୌଣସିମତେ ଗୋଟିଏ ବଞ୍ଚିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ, ତାହା ଦେଲେ, ସେ ଚଳକ୍ଷଣିକାନ ହୋଇ ରହିବ । ପିତାଙ୍କର ବୁଦ୍ଧି ହୁକିଗଲା । ଏତେ ଚଞ୍ଚଳ ପିଲା—ସେ କିପରି ଷ୍ଟିର ହୋଇ ବସି ରହିବ ? ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଶୋଇଥିବା ପରିଚାରି ଟିକିଏ ଦୂରରେ ଡାକ୍ତରମାନେ ଏପରି କଥାବାଞ୍ଚି କରୁଥିଲେ ହେଁ ସେ କିପରି ଶୁଣିପାରି କାହିଁ କାହିଁ ଅସ୍ତିତ୍ବ ! ଡାକ୍ତର ଦୁଇଜଣଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ପିତା ଯେତେବେଳେ ସେ ଘରକୁ ଆସିଲେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କାନ୍ଦିକାନ୍ଦି ହୋଇ କହିଲା, “ନାହିଁ ବାପା, ମୁଁ ମରିଛି-

ପଛିକେ ସକା ଜାଣାରେ କସି ରହୁ ପାଚିବି ନାହିଁ । ଡାକ୍ତରବାବୁ, ମତେ ଆଉ ଅଷ୍ଟା ଦିଆ ନାହିଁ, ମୁଁ ମରଯାଏ ।” ମଧୁକାରୁ ଏହି ଅବୋଧ କାଳକଟିକୁ ବୁଝାଇବାକୁ ଅନେକ ପ୍ରକାର ଚେଷ୍ଟା କଲେ । ସେ ବୁଝିବ କାହିଁଲ ? ଅଭିମାନ ସ୍ଵରଗେ କହିଲ, ““ନାହିଁ ବାପା, ମୋ ଉପରେ ସମସ୍ତେ ବରକୁ, ମୁଁ ମରଗଲେ ଭଲ ।” ବାପା ତା’ର ଶ୍ରୁଦ୍ଧରେ ହାତ ରଖି କହିଲେ, “ନାହିଁ, ତୋ ଉପରେ କେହି ବରକୁ ନୁହୁନ୍ତି, ତୁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଡାକ, ଭଲ ହୋଇଯିବୁ ।” “ନା, ଭଗବାନଙ୍କୁ ଡାକିବି ନାହିଁ । ତୁମେ ତ ମୋତେ ଆବୋ ଭଲ ପାଥ ନାହିଁ ।” ବାଷ୍ପଗଢ଼ନଦ କଣ୍ଠରେ ପିତା ଉଦ୍‌ଦର ଦେଲେ, “ତତେ ଭଲ ପାଏ ନାହିଁ, ଲାହାକୁ ଭଲ ପାଏ ?” ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ପୁରୁଷକୁ ଅଭିମାନ ସ୍ଵରଗେ କହିଲ, “ମୋତେ ଜମା କାଣ କର ନାହିଁ କି କେଳରେ ବସାଥ ନାହିଁ ।” ପିତା ହାସ୍ୟ ଓ ଅସ୍ତ୍ର ମିଶା କରୁଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ବୁଝି ପରୁଇଲେ, “ତତେ ଜମା କୋଳରେ ଧରନାହିଁ ?” “ଥରେ, କି ଦି’ଥର, ସବୁବେଳେ ତ ବସନ୍ତକୁ ଧରଥାଅ ।”

“ସେ ପରା ତୋ ସାନ୍ତ୍ଵନ, ଏଇଥପାଇଁ ହିଂସା କରୁଛୁ ?” “ନାହିଁ ବାପା, ହିଂସା କରୁ ନାହିଁ ଯେ, ବୋଇ ମରଗଲ ଦିଲୁ ମୋତେ ଆଉ କେହି ଭଲପା’ନ୍ତି ନାହିଁ ।”

ପିତା ଏଇ ଅଭିମାନ ପୁରୁଷକୁ କୋଳକୁ ଟାଣି ଆଣି ଚାମୁନ କଲେ, ମନେ ପଞ୍ଚଗଲ ସ୍ତ୍ରୀ ମୁହୂର୍ତ୍ତିଯାରେ କହିଥିଲେ, “ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ମୋର ଭାବ ଅର୍ଥ; ତାକୁ ଦିନକୁଠାରୁ ଅଲଗା କର କେବେ ତେଣୁବ ନାହିଁ ।” ନିଜର ଅଲକ୍ଷ୍ୟରେ ସାତ ଆଠ ବିନ୍ଦୁ ଲେତକ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ମସ୍ତକରେ ଝସିପଡ଼ିଲ । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ତାହା ଅନୁଭବ କରି ବାପାଙ୍କ ଚିତ୍କରେ ହାତ ଦେଇ କହିଲ, “ବାପା ତୁମେ କାନ୍ଦୁର କାହିଁକି, ମୁଁ କ’ଣ ସତେ ଭଲ ହେବ ନାହିଁ ? ତୁମେ କାନ୍ଦିଲେ ମୋତେ ବି କାନ୍ଦ ମାନ୍ଦିବ ।” ଏହା କହୁ କହୁ ତା ଆଖି ମଞ୍ଚ ଲେତକରେ ଛିଲ ଛିଲ ହୋଇ ଆସିଲ ।

ଦୁଇଦିନ ପରେ ଗୋଟିଏ ଦୁଇଲଭା ଅତିଶୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଲ, ନାହିଁ କିମେ ଶିଥିଲ ହୋଇ ଆସିଲ । ଡାକ୍ତରମାନେ ଏକରକମ ଆଶା ଗୁଡ଼ ବିପିଲେ । ସେ ଦିନ ବସନ୍ତ ଆସି କହିଲ, “ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଆଜି ହଜାରାନିକା, ଫୁଲ ଆନବାକୁ ଯିବୁ ନାହିଁ ।” ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ତାକୁ ହାତ ଠାର ଖଟ ଉପରକୁ ଡାକିଲ ଏବଂ ତାକୁ ବାହୁଡ଼ାର ବେଶ୍ଵନ କରି ଅତିକଷ୍ଟରେ କହିଲ, “ମୋ ଦିହ ପରା ଭଲ ହୋଇ ନାହିଁ ।” ଭଲ ହେବାର ରକ୍ତଶିଖର ସହି ଉପାୟ ଖୋଜି ନ ପାଇ ବସନ୍ତ, “କାର୍ତ୍ତିକ ତୁ ଭଲ ହେଇ ତାନ୍ତର ?” ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଅଜ୍ଞ ହସି କହିଲ, “ତୋ ଦେହ ଭଲ ନ ଥିଲେ ତୁ କ’ଣ

ମନକୁ ଇଚ୍ଛାକଲେ ଭଲ ହେଉଥାଇ ?” ବସନ୍ତକୁ ଏ ବିଷୟରେ ବଡ଼ ଗନ୍ଧାର ଚିନ୍ତା କରିବାର ଦେଖି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କହି ଉଠିଲ, “ବସନ୍ତ, ମୁଁ ଯେଉଁ ଗୀତ ଉଠେ ଶିଖାଇଥିଲି ତାକୁ ବୋଇଲୁ !” ବସନ୍ତ ଶିଖିଥିବା ମଜେ ଆଖିବୁଳି ଓ ହାତ ଢିଓଟି ଯୋଡ଼ି ମଧୁର କଣ୍ଠରେ ଗାଇଲ, “ଜଗନ୍ନାଥ ସ୍ଥାମୀ ନୟନ ପଥଗାମୀ ଭବତୁମେ ।” ବସନ୍ତକୁ ପରୁରିଲେ ସେ ଜହେ; ଏହା ପରେ ତାର ଭାଇର ସୁତ ଆଉ କିଛି ମନେ ନାହିଁ ।

କେତେ ବର୍ଷ ‘ ବିତିଗଲଣି । ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ମାଧବାବୁଙ୍କର ଆନନ୍ଦର ସ୍ଵପ୍ନାର ଭାଙ୍ଗ ଦେଇ ଗଲା । ପିତାଙ୍କ ଦୃଢ଼ୟୁରେ କେତେ ଦିନ ସେହି ପ୍ଲାନଟା ଖାଲି ପଡ଼ିଗଲା । ତଥାରେ ସବୁ ପାଦୋର ଯାଇ ବିଷନ୍ତର ପଢ଼ାପଢ଼ି ଇତ୍ୟାଦିରେ ତାଙ୍କର ମନ ଖେଳିଗଲା । ଆଜି ବିଷନ୍ତର ବିଷପର । ଆନନ୍ଦ ଉତ୍ସାହରେ ତାଙ୍କ ଘର ଭୟପୂରୁଷ । ପୁଅ ପାଲଙ୍କିରେ ବହିଲଣି ଏବଂ ଗରୁଡ଼ ହୁଁ ହୁଁ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଲେଣି । ହତାତ୍ ଘର ଇତରବୁ କରିଛି ଆସି ମଧୁକାରୁ, ତାଙ୍କଲେ, “ଆରେ ପାଲଙ୍କି ରଖ, ପାଲଙ୍କି ରଖ, ଗୋଟାଏ ବନ୍ଦ କଥା କାକ ରହି ଯାଇଛି ।” ଏହା କହି ପାଲଙ୍କି ପାଖକୁ ଯାଇ ପୁଅ ବେକରେ ଗୋଟିଏ ବହୁ ପୁରତନ କପୁରମାଳା ଲମ୍ବାଇ ଦେଇ କହିଲେ, “ଏଇଟି ତା ବଡ଼ ଶ୍ରାବର ଉପହାର ।”